

OLAVI ALKIO

VOKS FREM — MITÄ SE MEILLE KUULUU?

Pohjoismaisessa yhteistyössä on usein korvikkeen maku: Se on köyhän miehen kansainvälistymistä. Rahkeet eivät pitemmälle riitä, vaikka tosiasiaa mieli palaisi perehtymään anglosaksien aikuis-
kasvatukseen tai Havaijin henkilöstökoulutukseen.

Kuitenkin, kun aikansa on yrittänyt saada selvää ranskankielisen maailman animateur- tai anglosaksien subject matter -käsitteiden todellisesta sisällöstä, huomaa, että antavinta yhteistyö on sittenkin Skandinavian kanssa.

VOKS FREMin synty

Pohjoismaiden aikuiskasvatusyhteistyöllä on jo pitkät perinteet. Tämä grundtvigilainen traditio on saamassa jälleen merkittävän jatkon, kun Pohjoismaiden Ministerineuvosto hyväksyi viime huhtikuussa aikuiskoulutuksen yhteistyöohjelman vuosiksi 1992-96. Tämän ohjelman nimi kokonaisuudessaan on "Nordisk handlingsprogram for styrkelse af voksenuddannelsen i fremtiden — VOKS FREM" Voks frem -lyhenne viittaa kauniilla tanskan kielellä sekä sanoihin "voksenuddannelser i fremtiden" (tulevaisuuden aikuiskasvatus) että "vokse frem" (saada, kasvaa esiin).

Ohjelma saatiin aikaan perusteellisen valmistelun kautta. Vuoden 1991 alussa Pohjoismaisen ministerineuvoston pysyvänä elimenä nykyisin toimiva aikuiskoulutuksen pohjoismainen johtoryhmä (FOVU) asetti neljän hengen työryhmän tekemään ehdotuksen aikuiskoulutuksen yhteistyöohjelmaksi. Kulttuurisihteeristön aikuiskoulutuskonsulentti *Dorte Jeppesenin* lisäksi siihen ni-

mettiin sekä pohjoismaisen työntekijä- että työnantajajärjestön edustaja ja lisäksi allekirjoittanut FOVU:n puheenjohtajana, toisin sanoen kolme tanskalaista ja minä. Siinä sitä olisi taannoisella ruotsinkielen opettajallani ollut naurussa pitele- mistä!

Ehdotusta hiottiin kokouksissa ja puhelinneuvotteluissa. Lisäksi Jeppesen teki henkilökohtaisen matkan jokaiseen Pohjoismaahan saadakseen ohjelmaluonnoksesta kansallista palautetta. Suomessakin opetusministeriössä pidettiin kokous, johon oli kutsuttu kaikkien tärkeimpien sidosryhmien edustajat esittämään mielipiteensä. Samaten valmisteltiin ohjelman asianomaisia osia yhdessä muiden pohjoismaisten yhteistyöorganisaatioiden kanssa.

Perusteellisten valmistelujen jälkeen toimintaohjelma oli valmis esiteltäväksi Pohjoismaiselle Ministerineuvostolle Oslossa joulukuun alussa. Suomen ministeri *Tytti Isohookana-Asunmaa*, joka toimi takavuotena aikuiskoulutusneuvostom-

mekin puheenjohtajana, oli tällöin Ministerineuvoston puheenjohtajana.

Ohjelman tultua Ministerineuvoston hyväksymäksi puheenjohtaja Isohookana-Asunmaalla oli tilaisuus esitellä ohjelma edelleen Pohjoismaiden Neuvoston 40. istunnolle, joka pidettiin kuluvan vuoden maaliskuussa Helsingissä. Saatepuheessaan hän uskoi yhteisen aikuiskasvatuskustelun vahvistavan pohjoismaista identiteettiä. Tämän jälkeen ohjelma meni vielä eri maiden ministereiden kirjalliseen käsittelyyn ja lopullisesti Ministerineuvosto hyväksyi sen vasta huhtikuun lopussa kuluvana vuonna. Kovin on mutkikas pohjoismaisenkin päätöksenteon kulku.

Avainsana: YHTEISTYÖ

Ohjelman johdannossa korostetaan aikuiskoulutuksen tärkeyttä kansallisesti ja kansainvälisesti. Erityisesti viitataan Suomen hallituksen koulutuspoliittisen selonteon (1990) aikuiskoulutuksen merkitystä korostaviin kohtiin.

Itse ohjelma korostaa aikuiskoulutuksen yhteyksiä yhteiskunnan lähialueisiin. Ohjelma on ennen kaikkea yhteistyöohjelma. Varsinkin muissa Pohjoismaissa aikuiskasvatuksen yhteistyö on ollut näihin vuosiin saakka vapaan sivistystyön yhteistyötä. Nyt on tarkoitus laajentaa kiinteitä yhteyksiä erityisesti työmarkkinaosapuoliin, korkeakoulu- ja koulumaailman pohjoismaiseen yhteistyöhön, ammatilliseen koulutukseen, atk-yhteistyöhön ja Nordens Folkliga Akademian suuntaan. Yhteistyön lähtökohtana on sekä laajalaisemman lähestymisen hyötynäkökohdat, mutta myös raadollisesti taloudellinen niukkuus: käytettävissä olevien varojen yhteiskäytöllä saadaan enemmän aikaan.

Taloudellinen niukkuus näkyy myös siinä, että ohjelmaa ei suinkaan ole tarkoitus toteuttaa omin aikuiskoulutusvaroin, vaan siihen on pyrkimys saada rahoittajiksi myös ulkopuolisia: muut yhteispohjoismaiset varat, työmarkkinaosapuolet, kansalliset viranomaiset ja myös yksityisiä rahoittajia esimerkiksi osanottajamaksujen muodossa. Sponsorointi siis täälläkin hiipii sisään. Suunnitelma perustuu 16 miljoonan Tanskan kruunun budjettiin koko kaudeksi, joten suomalaistenkin kannattaa kyllä olla tarkkaan katsomassa, mihin varat käytetään. Niistä on saatavissa suunnitte-

luun ja käyttöön osallistumalla lisärahoitusta myös kansallisesti tärkeisiin hankkeisiin.

Yksittäiset hankkeet

Ennenkuin vuosi 1996 on loppuun kulunut, on pohjoismaisessa aikuiskoulutuksen yhteistyössä tarkoitus toteuttaa neljällä päätoiminta-alueella seuraavat projektit:

1. AIKUISKOULUTUKSEN SISÄLTÖ JA METODIT

Aikuisten kvalifikaatiota kartoittava tulevaisuudentutkimus

Peruskysymykset kuuluvat: Mitä meidän on tulevaisuudessa osattava? ja Missä ja miten opimme sen? Kuluvan vuoden helmikuussa pidettiin Nordens Folkliga Akademissa teemaan johdattava konferenssi. Samaa teemaa pohdittiin pohjoismaisessa tutkijakokouksessa viime kesänä. Tarkoitus on ensinnäkin kerätä yhteen hajallaan olevat tutkimustulokset ja koulutusorganisaatioiden suunnitelmat. Siitä jatketaan pari kertaa vuodessa vuorotellen eri maissa kokoontuvalla aivoriivellä, jolla on tarkoitus löytää uutta ajattelua teemaan.

Teeman ympärille aiotaan muodostaa myös paikallisten projektien verkosto, joka voisi aloittaa ensi vuonna. Verkostossa voisi olla mukana sekä kansansivistysorganisaatioita että ammatillista aikuiskoulutusta, henkilöstökoulutus mukaanluettuna. Verkostoon kytkettäisiin mukaan vahva tutkimuspanos. Tämä projekti pyritään aloittamaan vielä kuluvan vuoden aikana. Halukkaat ilmoittautukoot.

Tulevaisuuden aikuiskoulutusmetodit

Andragogiikan kehittämisen avulla pyritään löytämään ne keinot, jolla aikuiset — myös vähiten koulutetut — saadaan motivoitua aikuisopintoihin. Tässä yhteydessä on tarkoitus erityisesti paneutua uuden teknologian mahdollisuuksiin sekä etä- ja monimuoto-opetuksen sovelluksiin. Ohjelma väittää Suomella olevan näissä asioissa hyviä kokemuksia.

Toteutustapana on muodostaa ensin työryhmä, jossa on joka maasta 1-2 osanottajaa. Se kehittelisi

andragogista ideointia lähinnä alan tutkimus- ja kehittämislaitosten kanssa ja suunniteltiin vuotuisen ideoidenvaihtokonferenssin. Mahdollisena nähdään myös aikuiskoulutusmetodien kehittäminen verkostona. Joka tapauksessa uuden teknologian hyödyntämiseksi on tarkoitus asettaa verkosto, joka luonnollisesti seurustelisi enimmäkseen tiedonsiirtoverkkojen kautta.

2. UUSIA YHTEISTYÖMUOTOJA

Koulutusinstituutiot paikallisina resurssikeskuksina

Koska jo nyt, ja lisääntyvästi tulevaisuudessa, paikalliset koululaitokset ja niiden laitteet ja välineet ovat nuorten ikäluokkien vähentyessä vajaa-käytössä, kouluista pyritään jatkossa tekemään koko yhteisönsä voimavarakeskuksia. Erityisesti haudutaan koululaitoksen, aikuiskoulutuksen ja elinkeinoelämän entistä läheisempään yhteistyöhön. Alueelta pyritään kokoamaan ensin eri Pohjoismaiden kokemuksia. Pohjoismaisen kouluyhteistyön kanssa järjestetään ensi vuoden alussa joko Ruotsissa tai Norjassa konferenssi aiheesta. Asiassa edetään työpajojen ja konferenssien kautta kiinteämpään yhteistyöhön, kuten yhteisryhmien luomiseen, rehtorien ja opettajien vaihtoon jne.

Yleisen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen suhteet

Tätä toiminta-aluetta varten on jo asetettu pohjoismainen verkosto. Suomen osalta mukana on Kymen läänin aikuiskoulutusprojekti. Joka maassa pidetään vuorotellen pääteeman jostakin alateemasta seminaari, opettajanvaihto on käynnissä ja omaa tiedotuslehteä julkaistaan. Toisin sanoen tämä osa-alue on jo nyt voimakkaasti kuvassa mukana. Suomen kannalta voi vielä erikseen mainita, että koko pohjoismaista projektia johtaa *Eero Pekkarinen* Tornion Liiketalouden ja tietotekniikan instituutista. Muista maista ovat mukana Tanskan Viipurin lääni (Viborg amt), Farskoli Islannin itäisestä maakunnasta, Norjan Valtion resurssi- ja aikuiskasvatuskeskus Oslost ja Ruotsin ABF:n (TSL) Norrbottenin aluejärjestö.

Lisäkoulutusyhteistyö

Teema liittyy läheisesti työmarkkinasektorien väliseen pohjoismaiseen yhteistyöhön. Tarkoitus

on välittää kokemustietoa maiden välillä sekä aloittaa erilaisia aktiviteetteja, kuten tutkimuksia, selvityksiä ja konferensseja täydentämään tähänastisia kokemuksia työvoimapoliittisen koulutuksen alueella. Projekti toteutetaan ensisijassa työministeriöiden yhteistyönä, mutta aikuiskoulutusyhteistyö osallistuu siihen aktiivisesti.

3. POHJOLA JA EUROOPPA

Yhteistyö Itä-Euroopan kanssa

Työ alkoi Suomen Hanasaaressa, jossa järjestettiin ensimmäinen "*Norden och Östersjöländene*" -seminaari toukokuussa 1991. Viime kesänä Nordens Folkliga Akademi järjesti ns. kesäakatemian Itä-Euroopan aikuiskasvattajien perehdyttämiseksi pohjoismaisen aikuiskoulutuksen ideologiaan, lainsäädäntöön ja käytäntöön. Yhteyksiä on muutenkin pidetty erityisesti Baltian maihin. Parhaillaan kerätään eri maiden lainsäädäntömaterialia käännettäväksi ja Baltian maihin lähetettäväksi. Aikuiskoulutuksen pohjoismainen johtoryhmä aikoo myös vielä tämän vuoden aikana järjestää tutustumis- ja informaatiokäynnin kaikkiin Baltian maihin. Tarkoitus on saattaa vähitellen alkuun samanlainen luonteva yhteistyö Itämeren piirissä kuin nyt on Pohjoismaiden välillä. Yhteistyön arvellaan käynnistyvän myös niin, että jatkossa kutsutaan suurempiin aikuiskoulutustilaisuuksiin vieraita myös Baltian maista.

Kansainvälistyminen — desentralisaatio

FOVU on osallistunut eurooppalaiseen keskusteluun vahvalla panoksella erityisesti Euroopan Neuvostossa. Pohjoismaat olivat kukin panoksellaan mukana EN:n juuri päätymässä olevassa aikuiskoulutusverkostossa. Suomesta mukana oli Lapin aikuiskoulutuskokeilu (LAIKO).

EY:n koulutusohjelmista aikuiskoulutuksen kannalta aiotaan seurata ainakin seuraavia: Iris, Comett, Eurotecnet, Force ja Delta. Niiden osalta tutkitaan toimintakautena aloitettavien yhteistyöprojektien tarvetta ja mahdollisuutta.

Muutenkin pyritään pysymään maailman aikuiskoulutuksen eturivissä ja siinä yhteydessä välittämään tietoa maailman aikuiskoulutuksesta

tänne ja samaten pohjoismaisista malleista maailmalle. Tässä mielessä suunnitellaan Euroopan tiedotusihmisille järjestettäväksi seminaaria, jossa mallejamme esiteltäisiin laajoille foorumeille.

Informaatio ja evaluaatio

Ministeriöiden välinen yhteistyö jää kovin helposti vain ministeritason keskusteluiksi, eikä helmöitä varsinaista toimintaa, niinkuin tarkoitus on. VOKS FREM -ohjelma pyritään saamaan aikuiskoulutuksen kentän omaksumaksi ohjelmaksi, jonka mukana olijat kokevat tärkeäksi itse sisällön, eikä vain itsetarkoituksellisen pohjoismaisuuden takia. Osittain tätä varten FOVU on asettanut kolmen vuoden koeajaksi (1991-93) informaatio-ryhmän. Suomen edustajana tässä ryhmässä on tämän lehden toimittaja *Anneli Kajanto*. Ryhmä on aloittanut pohjoismaisen Dialog-informaatio-lehden julkaisemisen. Sen lisäksi tarkoituksena on edesauttaa kansallista aikuiskoulutustiedotusta mm. järjestämällä vuosittaisen tiedottajien tapaamisen NEA:ssa.

Kansainvälistyminen pyritään ottamaan myös niin huomioon, että yhä enemmän tiedotusmateriaalista julkaistaan myös englanniksi. Valitettavasti muihin kielisiin eivät varat vielä riitä. VOKS FREM -ohjelman loppuvaiheessa, siis joskus vuosien 1995/96 tietämissä on tarkoitus järjestää kaikkien sen aikana käynnistettyjen projektien yhteiskuuleminen ja laaja arviointi. Se järjestettäneen yhdessä pohjoismaisen työvoimayhteistyöorganisaation kanssa.

KONFERENSSIIN YHTEISTYÖTÄ POHTIMAAN!

Aikuiskoulutuksen pohjoismaisen yhteistyön suunnittelu on tapahtunut tähän asti aivan liian pienen piirin kesken. Nyt hyväksytty uusi nel-

vuotisojelma edellyttää piiriin selkeää laajentamista. Aikuiskoulutuksen arvostus on saatava sekä Pohjoismaissa, mutta ei suinkaan vähiten kansallisesti täällä Suomessa myös aikuiskasvattajien piiriin ulkopuolella nousemaan muuksikin kuin juhlapuhefraseologiaksi. Ensimmäiseksi on saatava mukaan aikuiskoulutusta voimakkaammat lähi-alueet ja herätettävä poliitikot. Myös aikuiskouluttajia kiinnostanee ainakin se, että pohjoismaisessa aikuiskoulutusyhteistyössä liikkuu näin niukkojen varojen aikana sentään miljoonia kruunuja, jotka voidaan saada käyttöön myös omaa työtä hyödyttävästi.

Yhteistyöohjelman markkinoimiseksi ja yllä olevien ajatusten pohdintaa varten järjestetään Nordens Folkliga Akademissa Göteborgissa tämän vuoden joulukuun 7-8. päivinä pohjoismaisen konferenssi teemalla "*tulevaisuuden kvaalifikaatiovaatimukset*".

Konferenssin on tarkoitus olla Voks Frem -ohjelman alkupaukku ja ideariihä. Seuraavien vuosien ideoiden löytämiseksi ja uudistamiseksi konferenssiin on tarkoitus kutsua aikuiskasvattajien lisäksi ainakin työvoimakouluttajia, yksityisen elinkeinoelämän edustajia, työmarkkinaihmissiä, tutkijoita, poliitikkoja, taiteilijoita ja tiedotusvälineiden edustajia. Konferenssin yhteydessä on mm. poliitikkojen paneelikeskustelu tulevaisuuden kvaalifikaatioista ja workshop-tyyppinen pohdiskelu pohjoismaisen aikuiskoulutuksen mallista tulevaisuuden Euroopassa. Täpahtumaa on valmistellut pohjoismaisen työryhmä, jossa Suomen edustajana on ollut aikuiskasvattaja ja kirjailija *Märta Tikkanen*.

Konferenssiin on varauduttu ottamaan jopa 100 osanottajaa, niin että kyllä Suomestakin osanottajia mahtuu. Lähdetäänpä katsomaan ja sanoamaan, onko Voks Frem-ohjelmalla meille tai meillä sille jotakin annettavaa.